

Er niet alleen te Roma 8 corre corren, so het scheynt met Cerammers en Gorammers bemand waren aangeweest, welke aldaar sowel als op de eylanden Moa, Lethie en Damme diverse geweldenarijen hadden gepleegt, maar ook ten eylande Wetter een driemastig schip met witte wimpels van de toppen, welkers schepelingen aldaar versoeck om water en brandhout hadden gedaan, en na twee dagen toevens waren weggezeylt, sonder dat ergens blijkt van wat natie dat schip is geweest, of werwaarts hetselve den steven had gewend.

Fol. 814r-v.

(Het bestuur besteedde er in zijn brieven geen aandacht aan en vroeg geen nadere informatie, terwijl dit toch een belangrijke zaak is. [fol. 815] Dat wordt niet geaccepteerd, evenmin als de toestemming om vier slaven die op de rede van Damar zijn weggelopen, af te schrijven. Met genoegen is kennisgenomen dat er in ruil voor textiel, 79 pikol was, 196 lb karet, 27 slaven en een vaatje honing tezamen voor f 8329 is verhandeld. Aangezien gouverneur Jacques Bariel in zijn memorie schrijft dat er bij het eiland Damar een baai is waar een vloot schepen ten anker kan gaan, is bevolen dit te onderzoeken. De gecommiteerden naar de Zuidoostereilanden rapporteerden dat er 383 lb vogelnestjes, 10 slaven, 98 lb karet, 30¼ pikol parelmoerschelpen en 14⅔ reaal stampparels met een totale waarde van f 2767,- zijn ingekocht. Ook is na een hevig gevecht een smokkelvaartuig van Goram veroverd, waarvan de nog levende 12 bemanningsleden, volgens het bevel van verleden jaar, aan de ketting voor de openbare werken zijn ingezet en voor f 60 het stuk in de boeken zijn opgenomen. [fol. 816] De gecommiteerden krijgen de helft van de opbrengst. Het bestuur heeft de prijzen van door particulieren te Aru aangevoerde 36 lb karet, 83 lb vogelnestjes en 10¼ reaal stampparels niet vermeld, noch of de tiende voor de Compagnie over de stampparels was voldaan. Er is met nadruk verwezen naar de memorie en de radicale beschrijving van raad extraordinaris Reynier de Klerk. Tot groot ongenoegen is uit het rapport van de gecommiteerden gebleken dat er te Aru drie vaartuigen uit Makassar en Ternate zijn geweest, die door gouverneur Jacob Pelters van passen waren voorzien. Hij had kunnen weten dat de vaart naar deze eilanden, in de brieven van de Hoge Regering naar Banda van 11 maart 1681, 28 februari 1693 en 30 december 1744 vermeld, verboden is. Volgens de Bandase resolutie van 3 maart en de daarvan afgeleide brief van 5 juni 1752 [fol. 817] was dit aan de burgers van Banda gelaten, omdat het met de belangen van de Compagnie overeenstemt. Deze schadelijke overtreding is nu door de vingers gezien, maar deze vaart en handel moet aan de ingezetenen als middel van bestaan overgelaten worden. De Compagnie moet van de aangevoerde parels een tiende krijgen, op straffe van inbeslagneming van de hele partij ten gunste van de aanbrengrers. Wat boven de 10 % uitgaat, moet tegen een redelijke winst aan de Compagnie geleverd worden. De ingezetenen moeten worden aangezet om naar Aru en Nieuw Guinea te varen op de tijd die zij kiezen om niet achter het net te vissen. Het is duidelijk dat des te meer voorschriften er voor deze vaart worden gemaakt, het des te schadelijker voor de Compagnie en de ingezetenen is. [fol. 818] Voor de zwervers en andere avonturiers is dat integendeel voordeliger. Zij hebben zich vaak al van de beste producten meester gemaakt, voordat onze mensen daar aankomen. Wat de huishoudelijke zaken aangaat is met ongenoegen geconstateerd dat bij de komst van de nieuwe gouverneur door fraude de uitstaande posten door wanbetaling en achterhouden door sommige dienaren en anderen f 21.835,- bedroegen. Nadien is daar nog f 70.458,- bijgekomen. Door de ijver van de gouverneur is dit nu tot f 4102 teruggebracht. Die hoopt hij ook in te vorderen, behalve f 1425 die voortkomt uit een tekort bij het transport van de vestiging Oerien. Deze is in rekening gebracht op de boedel van de overleden resident Jan Hendrik Ruijsch. [fol. 819] Het bestuur getuigde dat de weduwe en boedelhoudster die niet kon opbrengen. Daarom is dit tekort afgeschreven. Om zulke zaken in het vervolg te voorkomen, is de gouverneur opgedragen om ondergeschikte opperhoofden en residenten slechts zoveel contanten in kas te geven, als voor de betaling van specerijen nodig is. Het bestuur plaatst het begin van de verwaarlozing en wanorde in 1752. Maar tot het najaar van 1753, of enige maanden na het vertrek van Reynier de Klerk,